

Razgovor

JEAN-CLAUDE SCHMITT¹

Jean-Claude Schmitt francuski povjesničar, medievist, učenik Jacquesa Le Goffa, rođen je 4. ožujka 1946. u Colmaru, u pokrajini Alsace. Zanimaju ga socio-kulturološki aspekti života u srednjovjekovnoj zapadnoj Europi, gdje je postigao velike uspjehe svojim načinom proučavanja povijesti, u kojemu mu pomažu znanja iz povijesti umjetnosti i antropologije. Bavio se odnosom između plemstva i običnoga puka, pogotovo u svjetlu srednjovjekovne religijske kulture, točnije tematikom praznovjerja, okultizma i hereze. U svojim djelima *Le saint lévrier. Guinefort, guérisseur d'enfants depuis le XIIIe siècle* (1979.) i *Les revenants. Les vivants et les morts dans la société médiévale* (1994.) iscrpno koristi antropologiju i druge načine sociološkoga istraživanja. Tijekom svoje karijere bio je na važnim mjestima u brojnim institutima, a danas je predsjednik *Comité scientifique de la Fondation du Campus Condorcet*. Također, među častima koje je primio, izdvajaju se orden *l'Ordre des Palmes Académiques* iz 2002. godine, 2005. godine dodijeljen mu je orden *Légion d'honneur*, a od 2008. godine dopisni je član *Medieval Academy of America*. Djela su mu prevedena na više jezika. Neka od najpoznatijih su, uz već navedena, *Le corps, les rites, les rêves, le temps. Essais d'anthropologie médiévale* (2001.); *Religione, folklore e società nell' Occidente medievale* (1988.); *La conversion d'Hermann le Juif. Autobiographie, histoire et fiction* (2003.) i dr.

Pro tempore: Koliko su na Vas osobno, kao povjesničara i medievista, utjecali radovi Marca Blocha i Luciena Febvrea?

Schmitt: Ova su dva povjesničara bili ključni u mom formiranju. Lucien Febvre me potaknuo da se počnem baviti poviješću „mentaliteta“, pitanjima vjere (uključujući pitanja nevjerovanja i hereze), a kod Marca Blocha sam pronašao zahtjev za naglašenom strogosti u povijesnoj analizi, najširu moguću otvorenost prema socijalnoj povijesti i u isto vrijeme etički i politički model kojeg sam odmah uklopio u svoju koncepciju „zanata povjesničara“.

Pro tempore: U kojoj mjeri Vam pri radu pomažu „konvencionalna“ oruđa povjesničara – pomoćne povijesne znanosti, primjerice paleografija ili diplomatika?

Schmitt: U tim sam se disciplinama usavršio na L'École Nationale des Chartes. Shvatio sam njihovu korisnost kad sam radio na jednom projektu gdje sam surađivao kao povjesničar u širem smislu, a da pritom nisam razmišljao o mogućoj specijalizaciji. Posebno mi je paleografija postala potrebna u mom poslu na manuskriptima pa iako se mnogo bavim znanstvenim izdanjima tekstova, smatram da ništa ne može zamijeniti izravno i očitljivo iskustvo izvornog rukopisa.

Pro tempore: Vaša djela, pogotovo *Le Saint Lévrier. Guinefort, guérisseur d'enfants depuis le XIIIe siècle* pripisuju se tzv. historijskoj psihologiji koja je dio Nove historije. Koliko je teško pronaći u izvorima priče o duhovima, kultovima ili paranormalnom koje su povezane sa spomenutim pristupom?

Schmitt: Ne smatram da pripovijesti o duhovima otkrivaju „paranormalno“. Priče koje se odnose na mrtve su „normalne“ u onom smislu da ostaju zapamćene u sjećanju ljudi i niza naraštaja i poprimaju oblik obredne „memorije“, narativne i figurativne. Postoji dakle jedna društvena *stvarnost* u duhovima i upravo sam to pokušao prikazati u

svojoj knjizi, a da pritom ne isključim mogućnost pomoći Freudove psihoanalize (primjerice *travail du deuil* (proces žalovanja)).

Pro tempore: U francuskoj se historiografiji u zadnjim desetljećima pojavljuju monografije koje govore o povijesti vraga ili pakla. I sami ste se bavili približno sličnom temom, samoubojstvom u srednjem vijeku. Odakle ta potreba za istraživanjem smrti?

Schmitt: Moje nekadašnje područje proučavanja samoubojstva nastalo je kao rezultat projekta o povijesti smrti, čime su se u to vrijeme intenzivno bavili Philippe Ariès i Michel Vovelle. Isto pitanje sam potom proučavao i u drugim vidovima: u obredima infamije, u pitanjima onostranog, itd. Nisam nastavio s proučavanjem samoubojstva jer je izašlo djelo Alexandra Murraya o toj temi.

Pro tempore: Kako je po Vama objašnjiva promjena fokusa brojnih povjesničara koji „zastupaju“ *Anale s ekonomskih problema na proučavanje mentaliteta*?

Schmitt: To je staro sklisko pitanje koje seže u 60-e i 70-e godine, a objašnjava se novim shvaćanjima između povijesti, etnologije i antropologije rituala, mitova, vjerovanja. Naročito se pod utjecajem strukturalizma manje vodilo računa o promjenama u konjunkturama, a više o strukturama, o dugom vremenu i „histoire immobile“. Sve je to bilo sažeto u pojmu „mentaliteta“. Potom, taj se pojam počeo osporavati i ponovno se djelomice vratilo na kvantitativnu povijest ekonomskih ili demografskih fenomena, ali na obnovljenim temeljima.

Pro tempore: Aaron J. Gurevič kritizirao je francuske povjesničare Nove historije predbacujući im prečesto izbjegavanje teoretsko-spoznajnih aspekata historijskih znanosti. Slažete li se s tom tvrdnjom?

Schmitt: Vrlo dobro sam poznavao Aarona Gureviča, bili smo prijatelji i među nama nije bilo pravih

neslaganja. Imao je vlastite koncepcije, važne i hrabre za njegovu zemlju. Ne vjerujem da je ova kritika, ako je doista i postojala, opravdana.

Pro tempore: Vi ste još 1978., kako je napisala Naomi Greene u svojoj knjizi *Landscapes of Loss*, promjene u historiografiji nazvali „kopernikanskom revolucijom“. Kakve promjene danas historiografija zahtijeva?

Schmitt: Izraz je pomalo pretjeran ili bolje, povijest povijesti je neprekinuti slijed „kopernikanskih revolucija“. Najvažnija je bila kraj „historizma“ 19. stoljeća, kritičko uvrštenje povijesti u društvene znanosti (ekonomiju, antropologiju, sociologiju, psihoanalizu itd.), otkriće relativizma povijesne spoznaje i u isto vrijeme spoznaja relativnosti vrijednosti kulture Zapada. Zbog toga imamo mnogo širu i bogatiju, ali također i nepouzdaniju koncepciju o povijesti: to je uostalom naš dug što se tiče Blocha, Febvrea i Anala iz 1929.

Pro tempore: Jacques Le Goff je 1980. govorio o tome kako „srednji vijek ostaje razdoblje u povijesti čovječanstva kojeg je najviše obilježila erudicija 19. stoljeća (...) i pozitivistička škola s kraja stoljeća“ (Le Goff 1980: 3). Koliko je danas historiografija primjerice Julesa Micheleta dekonstruirana s jedne strane, a s druge prisutna u popularnoj historiji?

Schmitt: Naravno, naši se radovi uvijek oslanjaju na znanje prikupljeno osobito u 19. stoljeću (ako nije riječ o 18. ili čak 17. stoljeću!). Od Julesa Micheleta ostala je naročito ideja da je povijest humanističko znanje koje bi svojim pismom trebalo biti preneseno nespecijalistima, čak i kad se radi o radovima izravno proisteklima iz istraživanja. Upravo s takvim razmišljanjem ja pišem svoje knjige.

Pro tempore: Neki su povjesničari nazivali proučavanje mentaliteta pokušajem modernizacije već postojeće pozitivističke historiografije, jer, prema njima, narativ pozitivista zamijenjen je sa „stage narratives“ (Philippe Carrard), a kod

obje interpretacije nedostaje metodička samorefleksija jer i dalje prevladava pretpostavka da se historijska stvarnost može promatrati samo i sustavno preko izvora. Kako Vi gledate na takve kritike?

Schmitt: Ako dobro razumijem, vaše pitanje proizlazi iz pitanja o lingvističkom obratu. Slažem se, ukoliko ono doprinosi da se podcrta relativnost povijesnog znanja, kao što sam upravo obrazložio. Ali ne slažem se ukoliko ono insinuiru da je povjesničar samo autor „historija“ („priča“), kojima je jedina garancija imaginacija i njegova osobna interpretacija „izvora“. Ne odustajem od znanstvene zahtjevnosti ili od mogućnosti kritike ili provjere svake tvrdnje (uostalom, tome služe bilješke).

Pro tempore: Je li se osnovna zadaća *Groupe d'Anthropologie Historique de l'Occident Médiéval* (Grupa historijske antropologije srednjovjekovnog Zapada), koju je pokrenuo Jacques Le Goff, danas promijenila? Prema Vama, kakav je danas odnos prema historijskoj antropologiji najpovoljniji?

Schmitt: Naravno, kroz trideset godina postojanja GAHOM je mnogo uznapredovala. Proširila je znatno svoje interese, s razvitkom radova o slikama, ali također i o gradovima i carstvima (s Pierreom Monnetom). Razvila je sredstva elektroničnog rada (skenirane slike, internetske stranice o romaničkoj arhitekturi, podatke s primjerima), itd. Na teorijskom planu, kolektivno se razmišljanje ne zadržava, a također se razvijaju socijalna i kulturna antropologija. Djelo Philippea Descola za nas je danas predmet razmišljanja i vrlo važne rasprave.

BILJEŠKE

- 1 S francuskog jezika prevela Marina Šegvić. Uredništvo *Pro tempore* zahvaljuje se prof. dr. sc. Mirjani Gross na korekturi i dodatnim sugestijama.

Pro Tempore

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 8/9, 2010.-2011.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
godina VII, broj 8-9, 2010-2011.

Glavni i odgovorni urednik
Filip Šimetin Šegvić

Počasni urednik
André Burguière

Uredništvo
Tomislav Brandolica, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Filip Šimetin Šegvić,
Nikolina Šimetin Šegvić, Stefan
Treskanica

Urednici pripravnici
Marta Fiolić, Kristina Frančina, Sanda
Vučićić

Redakcija
Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Nikolina Šimetin Šegvić,
Filip Šimetin Šegvić, Stefan Treskanica,
Sanda Vučićić

Tajnica uredništva
Martina Borovčak

Recenzenti
dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Ivan Botica
Miodrag Gladović, d.i.e.
dr. sc. Borislav Grgin
dr. sc. Mirjana Gross
dr. sc. Željko Holjevac
dr. sc. Nenad Ivić
Branimir Janković, prof.
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
mr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Isao Koshimura
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Radivoj Radić
Danijel Rafaelić, prof.
dr. sc. Drago Roksandić
dr. sc. Relja Seferović
dr. sc. Boris Senker
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ-Šoljan

Lektura i korektura
Marta Fiolić
Ana Jambrišak
Vedrana Janković
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić
Tajana Vlasiavljević

Dizajn i priprema za tisak
Tomislav Vlanić
Lada Vlanić

Prijevodni s engleskog jezika
Tomislav Brandolica
Jelena Krilanović
Tina Kužić, prof.
Marko Lovrić
Marija Marčetić
Judita Mustapić
Andrea Pečnik
Marko Pojatina
Prijevodi s njemačkog jezika
Sara Katanec
Mirela Landsman Vinković
Azra Plićanić Mesić, prof.
Filip Šimetin Šegvić
Prijevodi s francuskog jezika
Marta Fiolić
Tea Šimičić
Marina Šegvić, prof.
Mihaela Vekarić
Prijevodi sa slovenskog i srpskog jezika
Krešimir Matešić
Prijevodi s talijanskog jezika
Marina Šegvić, prof.

Izdavač
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb

Tisak
ZT ZAGRAF

Naklada
Tiskano u 300 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo stavove
autora i ne predstavljaju nužno stavove
i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financijski su
omogućili:
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
DTM GRUPA d.o.o.,
NARCOR d.o.o.,
TRANSPORTI KRAJAN d.o.o.,
HEMA d.o.o.,
KEMOKOP d.o.o.,
EUROGRAF d.o.o.,
Privatne donacije: S. S., M. F., prof.
dr. Drago Roksandić, Marko Lovrić,
Filip Šimetin Šegvić, Nikolina Šimetin
Šegvić, Tomislav Brandolica.

Redakcija časopisa Pro tempore svim
se donatorima iskreno zahvaljuje na
financijskoj podršci!
Redakcija se također posebno
zahvaljuje gospodinu Zlatku Ožboltu,
dia na trudu i pomoći. Zahvaljujući
njemu, put do izdavanja ovog broja
bio je mnogo lakši. Gospodinu Zoranu
Ivankoviću isto tako dugujemo veliku
zahvalu što nam je izašao u susret
prilikom tiskanja časopisa.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

E-mail:
pt.redakcija@gmail.com
phillip.simetinsegvic@gmail.com